

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

ХАВАНОВА Марина Сергіївна

УДК 658.5.012.7:65.011.12:51-77

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ)**

Спеціальність 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів
господарської діяльності

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК».

- Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
БОБРОВ Євгеній Анатолійович,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
професор кафедри фінансів, обліку та аудиту.
- Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
ЧЕРЕВКО Олександр Володимирович,
Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького, ректор, професор кафедри
менеджменту та економічної безпеки;
- кандидат економічних наук
КИРИЧЕНКО Оксана Сергіївна,
ТОВ «Ст-Груп», заступник директора з економіки.

Захист відбудеться «22» жовтня 2015 року о 16.00 годині на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 26.130.01 Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30–32, кім. 245.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30–32, кім. 236.

Автореферат розісланий «22» вересня 2015 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук,
доцент**

Н. М. Літвін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Необхідність постійної адаптації до сучасних умов господарювання, нестача фінансових ресурсів для підтримання ліквідності, а також велика кількість збиткових і збанкрутілих підприємств ставлять перед керівником підприємства завдання, пов'язані з ефективним використанням фінансових ресурсів, перспективами розвитку підприємства, стратегія управління яким з самого початку повинна розроблятися з урахуванням вимог економічної безпеки. У зв'язку з цим дедалі більшої актуальності набувають проблеми стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, діагностики та контролю.

Дослідження та аналіз автомобілебудівної галузі є питанням актуальним, адже більшість практиків та теоретиків розглядають цю галузь як перспективну, оскільки сучасні автомобілебудівні підприємства за своїми масштабами та впливом перетворилися на домінуючого суб'єкта економічних, політичних та соціальних процесів на світовому рівні. Вони стали одночасно і одним із визначальних чинників глобального розвитку, і каталізатором суттєвих загроз для нього, що обумовлено, окрім всього, і особливою природою великих підприємств, зокрема, необхідністю залучення додаткових фінансових ресурсів, яке неможливе без діагностики управлінських рішень, що є складовою стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Зазначимо, що проблематика зв'язку стратегічного управління з економічною безпекою вже довгий час гостро дискутується у науковій літературі. Окремі питання, пов'язані зі стратегічним управлінням фінансово-економічною безпекою підприємства, розглядаються в наукових працях таких зарубіжних вчених, як І. Ансофф, В. Баумоль, І. Бланк, Дж. Гроссман, П. Друкер, Д. Канеман, Р. Лінч, Дж. Майєр, М. Портер, Р.А. Стенфорд, А. Чандлер та інших зарубіжних вчених.

Вітчизняними науковцями, які відіграли важливу роль у дослідженні проблематики економічної безпеки та її зв'язку з фінансовою безпекою суб'єктів господарської діяльності, є В. Алькема, З. Борисенко, О. Гончаренко, В. Грушко, М. Денисенко, О. Захаров, О. Кириченко, О. Користін, Т. Кузенко, В. Мунтіян, О. Преображенська, В. Рокоча, В. Сідак, І. Тарасенко, В. Терехов, Т. Шабатура, В. Шемаєв, Л. Шемаєва, О. Черевко, Н. Чечетова та інші. Своє бачення щодо покращення ефективності діяльності автомобілебудівних підприємств висловлювали такі вчені: Н. Бодрова, Л. Ваганов, В. Калабашкін, В. Кищун, О. Кривоконь, О. Стернюк, І. Тимоніна, І. Хома, Н. Хрущ, О. Юринець тощо.

В сучасній літературі більшість науковців акцентують увагу або виключно на проблемах стратегічного планування та діагностики, або тільки на теоретичних аспектах забезпечення економічної та фінансово-економічної безпеки підприємств. Наукові праці, які б одночасно поєднували в собі дослідження зазначених питань, практично відсутні, що і визначає актуальність теми дисертаційного дослідження.

Наукове завдання дисертаційного дослідження полягає у розробці науково-обґрунтованого підходу до стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства (на прикладі автомобілебудівних підприємств) на основі діагностики управлінських рішень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри управління фінансово-економічною безпекою Університету економіки та права «КРОК» за темою «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338). Автором проведено аналіз стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на прикладі автомобілебудівних підприємств.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування та побудова моделі діагностики управлінських рішень для вдосконалення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Реалізація поставленої мети обумовила розв'язання наступних задач:

- дослідити теоретико-методологічний базис для опису процесу стратегічного управління фінансово-економічною безпекою як складової економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності;
- провести аналіз методичних засад та сучасних механізмів стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку світової автомобілебудівної індустрії, визначити характерні її особливості;
- провести діагностику стану автомобілебудівної галузі України, визначити її позиції на світовому ринку та оцінити вплив галузі автомобілебудування на економіку України;
- здійснити аналіз показників оцінювання ефективності управлінських рішень як складової стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- розробити модель діагностики управлінських рішень підприємства для перевірки відповідності запланованих і фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- сформулювати систему параметрів багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства та розрахувати їх значення для найбільших за обсягом випущеної продукції автомобілебудівних підприємств;
- запропонувати алгоритм використання багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства та визначити її основний індикатор фінансово-економічної безпеки підприємства в процесі діагностики управлінських рішень підприємства.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства на основі моделювання та діагностики управлінських рішень.

Предметом дослідження є сукупність економічних відносин, що виникає у процесі стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань автором використано комплекс загальнонаукових методів наукових досліджень. Метод аналізу та синтезу використовувався для дослідження методичних засад стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, визначення його складових (п. 1.1., 1.2.), системний аналіз – для аналізу складових

стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства (п. 1.2., 1.3.). Факторний аналіз застосовувався для оцінки основних факторів стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства (п. 2.1., 2.2.). Для вирішення конкретних завдань використовувались також специфічні методи: метод експертних оцінок – для розробки параметрів оцінювання ефективності управлінських рішень в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства (п. 2.3., 3.1.), метод економіко-математичного моделювання – для побудови та розрахунку багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень для автомобілебудівних підприємств (п. 3.1., 3.2.). Методи розрахунків, обґрунтування та прогнозування були використані з метою підвищення ефективності управлінських рішень автомобілебудівних підприємств (п. 2.3., 3.3.).

Статистичною і фактологічною основою дослідження є дані Державної служби статистики України та фінансові звіти автомобілебудівних підприємств. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, монографії та статті науковців та експертів, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та обґрунтуванні науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на прикладі автомобілебудівних підприємств.

Основні положення, що визначають наукову новизну дослідження, полягають в наступному:

вперше:

- запропоновано алгоритм використання багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства, де основним індикатором фінансово-економічної безпеки в процесі діагностики управлінських рішень підприємства виступає величина відхилення запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

удосконалено:

- методичні підходи до розробки моделі діагностики управлінських рішень для перевірки відповідності запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю, яка характеризується багатокритеріальністю та можливістю аналізу існуючої стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

- підходи до формування системи параметрів багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень автомобілебудівними підприємствами та визначення заходів коригування;

- методичні підходи до аналізу показників оцінювання ефективності управлінських рішень як складової стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, що ґрунтуються на критеріях контролю стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства – «точках фундаментального нагляду»;

дістали подальший розвиток:

- трактування понять «стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства», «стратегія управління фінансово-економічною безпекою

підприємства», які стали основою для розробки методичних засад забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, що, на відміну від існуючих, додатково передбачають проведення оперативного аналізу при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

- методичні підходи до стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, визначення його методів та інструментів, що передбачають необхідність їх збалансованості; обґрунтування необхідності діагностики ефективності реалізації стратегії управління фінансово-економічною безпекою підприємства для проведення оперативного аналізу при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

- деталізація особливостей стану та тенденцій розвитку світової автомобілебудівної індустрії, до яких відносяться сприяння економічному зростанню інших галузей, високі витрати на науково-дослідну діяльність, необхідність прозорості та кооперації;

- підходи до систематизації складових характеристики стану автомобілебудівної галузі України, визначення позиції цієї галузі на світовому ринку та оцінювання її впливу на економіку України, що, на відміну від існуючих, більш повно враховує склад та техніко-економічні особливості суб'єктів галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що наукові положення, отримані висновки та розроблені рекомендації можуть бути використані як на науковому, так і на практичному рівнях. Вони є практичним підґрунтям в процесі стратегічного управління фінансово-економічною безпекою.

Прикладне значення наукових результатів підтверджується використанням у діяльності таких органів та установ: Департамент автомобільного транспорту Міністерства інфраструктури України для моніторингу стану реалізації забезпечення фінансової стабільності та підвищення рівня забезпечення економічної безпеки (довідка № 25/1989-14 від 18.07.2014 р.); Департамент державної політики Міністерства інфраструктури України в галузі залізничного транспорту (довідка № 45/1069-14 від 07.07.2014 р.); АТ «УкрАВТО» для оптимізації досягнення визначених перспективних цілей у контексті формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства та підвищення рівня ефективності управлінських рішень (довідка № 691/16 від 12.06.2014 р.); ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» для діагностики стратегії забезпечення фінансової стабільності з метою оптимізації стратегічного планування (довідка № 29/ЗППо від 23.06.2014 р.); виокремлений госпрозрахунковий підрозділ Іллічівський завод автомобільних агрегатів ПАТ «Запорізького автомобілебудівного заводу» для оптимізації досягнення визначених перспективних цілей у контексті формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства та підвищення рівня ефективності управлінських рішень (довідка № 38/ЗППо від 12.06.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є результатом самостійного наукового дослідження автора. Публікації по дисертаційній роботі підготовлені дисертантом самостійно.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на 9 науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (Дніпропетровськ, 23–24 грудня 2010 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Альянс наук: вчений – вченому» (Київ, 15–16 березня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Финансовый механизм решения глобальных проблем: предупреждение экономических кризисов» (Дніпропетровськ, 20–21 вересня 2012 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Наука в інформаційному просторі» (Дніпропетровськ, 04–05 жовтня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи» (Київ, 07–08 грудня 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Нові перспективи: економіка, транспорт, інформаційні технології, екологія, редакторська та журналістська майстерність» (Кременчук, 12–14 грудня 2012 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація національних, регіональних та глобальних моделей розвитку» (Сімферополь-Ялта, 19–22 грудня 2012 р.); Міжнародній конференції «Наука і суспільство» (Донецьк, 15 лютого 2014 р.); XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Определение вектора развития экономических наук в XXI веке: вызовы и решения» (Санкт-Петербург, 15 лютого 2014 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 16 наукових праць, загальним обсягом 4,5 д.а., з них 5 – у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних баз цитування (1,7 д.а.), 2 – у інших наукових фахових виданнях (0,7 д.а.), 9 – в інших виданнях (2,1 д.а.).

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертаційне дослідження викладено на 216 сторінках, із них 161 сторінка основного тексту. Дисертація містить 36 таблиць, з яких одна займає повну сторінку, 23 рисунки та 30 додатків. Список використаних джерел налічує 236 найменувань на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологічну базу і методи дослідження, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів роботи.

У **Розділі 1 «Сутність стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства»** досліджуються питання, пов'язані з визначенням сутності дефініції «стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства», методичні засади та сучасні механізми, що його визначають.

У **підрозділі 1.1 «Економічні засади стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єкта господарської діяльності»** з врахуванням багатогранності фінансово-економічної безпеки та стратегічного управління використано комплексний підхід до дослідження цих понять.

Складний економічний зміст фінансово-економічної безпеки та стратегічного управління визначив необхідність доповнення існуючих теоретичних концепцій щодо їх змістовної характеристики. В ході аналізу робіт вітчизняних та зарубіжних економістів виявлено, що в становленні теорій фінансово-економічної безпеки підприємства (ФЕБП) можна виділити два домінуючих напрямки: по-перше, теорії, що досліджують фінансову безпеку як підпорядковану частину економічної безпеки підприємства; по-друге, дослідження, які акцентують увагу на тому, що фінансово-економічна безпека є окремим напрямком економічної безпеки підприємства. Не заперечуючи висновків прихильників першого підходу, автором аргументується доцільність виділення фінансово-економічної безпеки окремим напрямком економічної безпеки підприємства внаслідок високої взаємозалежності фінансового та економічного складників безпеки та широкого використання показників фінансово-економічного стану та ефективності для оцінювання безпеки підприємства.

Сучасна теорія стратегічного управління фінансово-економічною безпекою базується на методі екстраполяції. В дисертації аргументовано, що обмеженість ефективності цього методу обумовлює необхідність швидкого реагування підприємства на зміну зовнішньої кон'юнктури шляхом проведення оперативного аналізу. Подальші наукові розробки у сфері проведення оперативного аналізу процесу стратегічного управління ФЕБП пов'язані з розходженням очікувань власників та управлінців, яке призводить до проблеми вибору між коротко- та довгостроковою прибутковістю, яка може бути вирішена за допомогою теорії максимізації продаж В. Баумоля з побудовою багатокритеріальної функції рентабельності; біхевіористської економіки, яка передбачає вплив психологічних та соціологічних факторів та враховує властиві людям обмеження в раціональності; багатокритеріального прийняття рішень (multicriteria decision making – MCDM), що передбачає врахування повною мірою багатьох критеріїв та факторів на основі великої кількості складної та суперечливої інформації, що часто відображає різні точки зору та з часом змінюється. Отже, стратегічне управління ФЕБП передбачає як процес реалізації стратегії, так і процеси оцінки та контролю, зокрема оперативного аналізу.

У *підрозділі 1.2 «Методичні засади та підходи до стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства»* наступним етапом після аналізу теоретичних концепцій стратегічного управління ФЕБП стала конкретизація його методів. Під методом стратегічного управління ФЕБП слід розуміти систему взаємопов'язаних заходів, що спрямовані на вирішення загальних та конкретних задач, які виникають на стадіях реалізації, діагностики та коригування стратегії управління ФЕБП. Методами стратегічного управління ФЕБП є наступні: фінансове планування, тобто процес розробки та прийняття цілей та задач стратегії, та варіантів їх втілення в стратегічному періоді; фінансове прогнозування, що є процесом створення детальної картини найбільш вірогідних сценаріїв розвитку фінансової структури підприємства та параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища, що на них впливають; фінансове моделювання, тобто процес вивчення властивостей об'єкта на основі побудови його моделі, що включає вибір параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища, стратегічного

фінансового управління, з метою передбачення можливих наслідків різних варіантів фінансових рішень; та сценарії, що є створенням та вивченням алгоритмів найбільш важливих для підприємства процесів та побудовою на цій основі аналітичних даних. Головним завданням при стратегічному управлінні ФЕБП є збалансованість методів та інструментів, що дозволить зекономити ресурси та детальніше аналізувати тенденції розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища з метою покращення ефективності стратегічного управління ФЕБП.

Проведений аналіз дав можливість зробити висновки про склад інструментів стратегічного управління ФЕБП, до якого відносяться наступні: фінансова політика, тобто сукупність правил та обмежень, для орієнтування процесу прийняття рішень в необхідному для стратегії напрямі; фінансова реструктуризація, яка представляє собою будь-які зміни організаційної структури, структури активів та пасивів підприємства з метою досягнення певних фінансових цілей; вихід на глобальний ринок, метою якого є розширення ринку збуту продукції та збільшення прибутковості за рахунок збільшення масштабу діяльності; диверсифікація, тобто процес ефективного досягнення цілей підприємства шляхом випуску нових видів продуктів та здійснення оптимального переліку фінансових операцій; інформаційне забезпечення, на основі якого відбувається доопрацювання стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства з метою її адаптації до умов динамічного зовнішнього середовища.

У *підрозділі 1.3 «Сучасні механізми стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства»* логічним продовженням аналізу методів та інструментів стратегічного управління ФЕБП стала конкретизація його сучасних механізмів.

У дисертації аргументовано, що до складу етапів стратегічного управління ФЕБП доцільно віднести такі: аналіз діючої загальнокорпоративної стратегії та стратегії управління ФЕБП; постановку цілей та задач стратегічного управління ФЕБП; аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; вибір критеріїв оптимізації стратегічного управління ФЕБП; оцінку стратегічних альтернатив та рішення про необхідність доопрацювання портфелю альтернатив; прийняття рішення щодо найбільш перспективної стратегії управління ФЕБП на основі аналізу її вкладу в реалізацію цілей та місії підприємства; власне реалізацію цієї стратегії; а також контроль, моніторинг та коригування ефективності реалізації обраної стратегії управління ФЕБП.

Дослідження дає змогу зробити висновок про дуальність стратегічного управління ФЕБП. З одного боку, управлінські рішення на корпоративному рівні передбачають використання широкого кола критеріїв при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління ФЕБП, особливо, коли необхідно знайти консенсус для широко розрізнених за інтересами груп. А з іншого, вибір для кожного підприємства найбільш значущих критеріїв залежить від загальної стратегії, галузі, виду діяльності, розміру, етапу життєвого циклу, географічного положення, тобто не існує єдиного оптимального підходу до прийняття стратегічних управлінських рішень у підприємстві, що обґрунтовує необхідність створення альтернативних варіантів досягнення стратегічних цілей та необхідність оптимізаційних задач з подальшим аналізом та експертною оцінкою цих версій з

метою обрання найбільш ефективної стратегії управління ФЕБП. Незважаючи на це, обов'язковим етапом стратегічного управління ФЕБП є діагностика ефективності реалізації стратегії управління ФЕБП для проведення оперативного аналізу при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління ФЕБП, тобто діагностика ефективності управлінських рішень підприємства.

У Розділі 2 «Комплексна оцінка факторів стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства» охарактеризовано сучасний стан та тенденції розвитку світової автомобілебудівної індустрії, проаналізовано стан та проблеми автомобілебудівної галузі України, охарактеризовано оцінювання ефективності управлінських рішень як складову стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

У підрозділі 2.1 «Аналіз стану та тенденцій розвитку світової автомобілебудівної індустрії» охарактеризовано сучасний стан світового автомобілебудування. Аналіз засвідчив, що виробництво автомобілів забезпечує високий показник доданої вартості (понад 70 %), формує попит на товари і послуги підприємств суміжних галузей та стимулює науково-дослідну діяльність. Одне робоче місце в автомобілебудуванні створює 7–8 робочих місць у суміжних – металургійній, нафтохімічній, електротехнічній, текстильній, верстатобудівній, електронній та багатьох інших галузях.

Дослідження дає змогу констатувати пряму залежність економіки розвинених країн від автомобілебудування: США, світовий лідер по валовому внутрішньому продукту, є лідером і в автомобілебудуванні, подібні тенденції зберігаються для Японії, Німеччини, Франції, Італії, Великої Британії, Іспанії (табл. 1). В країнах Східної Європи автомобілебудування займає ключове місце в економіці, забезпечуючи створення 8–10 % внутрішнього валового продукту та понад 20 % промислового виробництва.

Таблиця 1

Залежність економіки розвинених країн від автомобілебудування

	США	Японія	Німеччина	Франція	Італія	Великобританія
Частка ВВП в світовому виробництві	25%	15%	8%	5%	4%	4%
Частка країни в світовому виробництві автомобілів	23%	20%	9%	7%	3%	4%

Джерело: [Асоціація автовиробників України «УкрАвтопром». – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua>].

У дисертації аргументовано, що автомобілебудівний бізнес за своєю природою є одночасно науково-, капітало- і ресурсоємним. Проведений аналіз засвідчив, що посилення інтеграційних процесів дозволило зменшити використання фінансових ресурсів на виробництво, оптимізувати фінансування науково-дослідницької діяльності шляхом об'єднання зусиль і розширення географії збуту продукції автомобільних виробників, а отже стратегічне управління фінансово-економічною безпекою автомобілебудівних підприємства передбачає приділення особливої уваги наступним напрямкам діяльності: науково-дослідній; виробничій; маркетинговій.

У підрозділі 2.2 «*Діагностика стану та проблем автомобілебудівної галузі України*» проаналізований сучасний стан автомобілебудівної галузі України, яку, незважаючи на значущість і ступінь впливу на економіку країни в цілому, можна охарактеризувати як малорозвинену у порівнянні з іншими країнами та маловпливову на національну економіку. Так, станом на 2014 рік, її частка в промисловому виробництві склала лише 0,8 %, в створенні національного ВВП – менше 0,4 %. Крім цього, в автомобілебудівній галузі України задіяно 18,4 тис. працівників, що складає менше 0,1 % від всього працюючого населення України.

Дисертантом констатовано, що однією з важливих проблем вітчизняної автомобільної промисловості є відсутність прогресивних технологій і конструкторських рішень, що визначають конкурентоспроможність її продукції не тільки на міжнародному, а й на внутрішньому ринку, а також залежність від політичних рішень.

Дослідження дає змогу констатувати, що національний ринок має достатній запас місткості через низький показник рівня насиченості ринку та наявність не заповнених виробничих потужностей (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість автомобілів на 1000 осіб населення

	Назва країни	авто/1000 осіб
1	Україна	148
2	Росія	233
3	Білорусія	274
4	Угорщина	298
5	Польща	451
6	Ліхтенштейн	750

Джерело: [Сайт Світового Банку. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator>].

У дисертації аргументовано, що підвищення ефективності функціонування підприємств автомобілебудівної галузі України можливе за рахунок нарощування конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств, що вимагає залучення інвестицій, розробки стратегії їх використання та визначення впливу на ФЕБП.

У підрозділі 2.3 «*Параметри оцінювання ефективності управлінських рішень в контексті фінансово-економічної безпеки автомобілебудівних підприємств*» охарактеризовано «принцип неперервності діючого підприємства», який застосовується в практиці аудиторських компаній та передбачає велику вірогідність продовження функціонування підприємства та найбільш ефективне використання активів. Дисертантом запропоновано використовувати цей принцип для оцінювання ефективності управлінських рішень як складової стратегічного управління ФЕБП на основі фінансових коефіцієнтів рентабельності, ділової активності, ліквідності, заборгованості та ринкової вартості (табл. 3).

У дисертації зазначено, що фінансові коефіцієнти можуть бути використані для порівняння різних підприємств у галузі, оскільки перетворюють фінансову інформацію в стандартний формат. Проте, з одного боку, різні практики бухгалтерського обліку на підприємствах можуть призвести до невідповідностей при обробці однакової фінансової інформації та зниження точності результатів аналізу фінансових коефіцієнтів, а з іншого, для оцінювання ефективності

управлінських рішень необхідно брати до уваги широкий спектр фінансових коефіцієнтів, тобто багатокритеріальність суттєво ускладнює цей процес.

Таблиця 3

Вибіркові фінансові коефіцієнти для оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки згідно «принципу неперервності діючого підприємства»

		Toyota		General Motors		Volkswagen	
		2013	2014	2013	2014	2013	2014
Ліквідність / заборгованість	Liquidity/Financial Health						
Коефіцієнт поточної ліквідності	Current Ratio	1,18	1,31	1,31	1,27	1,03	1,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Quick Ratio	0,87	0,86	0,83	0,82	0,78	0,75
Фінансовий леверідж	Financial Leverage	2,20	2,15	4,21	5,01	3,70	3,90
Зобов'язання / Капітал	Debt/Equity	0,37	0,37	0,56	0,90	0,70	0,75
Рентабельність / Ділова активність	Profitability						
Чистий прибуток %	Net Margin %	3,29	4,57	2,43	1,80	2,79	5,36
Оборотність активів (у середньому)	Asset Turnover (Average)	0,55	0,57	0,98	0,91	0,62	0,60
Рентабельність активів % (ROA)	Return on Assets % (ROA)	1,80	2,60	2,39	1,63	1,73	3,21
Рентабельність власного капіталу % (ROE)	Return on Equity % (ROE)	4,06	5,65	11,54	7,48	6,65	12,21
Прибуток на інвестований капітал % (ROI)	Return on Invested Capital % (ROI)	3,01	4,16	6,82	4,03	2,72	5,32
Ринкова вартість	Market						
Коефіцієнт виплати дивідендів %	Payout Ratio %	17,60	29,00	—	72,20	31,00	18,10

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності зазначених підприємств.

Отже, існує необхідність визначення критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП, «точок фундаментального нагляду», які можуть стати основою комплексної моделі діагностики управлінських рішень та єдиного інтегрального показника, який би враховував всі особливості галузі та підприємства, а також його цілі та корпоративну стратегію.

У Розділі 3 «Вдосконалення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства» описано багатокритеріальну модель діагностики управлінських рішень; розглянуто описану модель для автомобілебудівних підприємств, що виробляють найбільше автомобілів, охарактеризовано напрямки підвищення ефективності управлінських рішень для стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

У підрозділі 3.1 «Розробка багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства» автором запропоновано модель, яка складається з двох етапів: побудови первинної та компромісної моделей діагностики управлінських рішень підприємства. Дослідження дає змогу констатувати, що кількість інформації за результатами розрахунку первинної моделі (рис. 1) важко піддається аналізу.

З цієї причини, були відібрані такі рішення, що представляють компроміси з точки зору стратегічного управління ФЕБП, для чого первинна модель діагностики управлінських рішень підприємства трансформується у компромісну модель (рис. 2).

Рис. 1. Первинна модель діагностики управлінських рішень підприємства.

Джерело: розроблено автором на основі [Ballestero E. Multiple criteria decision making and its applications to economic problems / E. Ballestero, C. Romero. – Boston, Mass: Kluwer Academic Publishers. – 1998.; Martin M. Computing efficient financial strategies: An extended compromise programming approach / M. Martin, M. Cuadrado, C. Romero // Applied Mathematics and Computation. – 2011. – June, 1. – Vol. 217. – Iss. 19. – P. 7831–7837.].

Умовою для вироблення компромісних варіантів є визначення базової умови (параметру λ): мінімізація середнього квадратичного відхилення ($\lambda=0$, найбільш збалансоване рішення) чи максимізація середнього зваженого значення ($\lambda=1$, максимальне середнє рішення) кожної з п'яти функцій. Тобто в економічному сенсі визначення базової умови (параметру λ) є прагнення до короткострокової прибутковості ($\lambda=0$) чи довгострокової прибутковості ($\lambda=1$). Для інших значень параметру λ , що належать відкритому інтервалу $(0,1)$, можна отримати проміжні значення, якщо вони існують.

Такий підхід дав змогу дисертантові як для первинної, так і для компромісної моделі діагностики управлінських рішень підприємства визначити коефіцієнти відхилення запланованих та фактичних значень, які були зважені на середнє по кожній функції для забезпечення можливості порівняння величини відхилення по різних функціях; та просумовані по кожному рішенню/варіанту стратегії.

Найменша сума, таким чином, відповідає рішенню/варіанту стратегії, що має найменшу величину відхилення від фактичних значень, отже багатокритеріальна модель діагностики управлінських рішень підприємства може бути використана для аналізу діючої стратегії управління ФЕБП.

$$\text{MIN } \varphi = (1-\lambda) \sum_{i=1}^5 W_i \frac{|f_i - f_{\text{cpl}}|}{f_{\text{max}} - f_{\text{min}}} + \lambda \sum_{i=1}^5 W_i \frac{f_{\text{max}} - f_i}{f_{\text{max}} - f_{\text{min}}} \quad (15)$$

$$\text{де } W_i \frac{f_{\text{max}} - f_i}{f_{\text{max}} - f_{\text{min}}} - W_i \frac{|f_i - f_{\text{cpl}}|}{f_{\text{max}} - f_{\text{min}}} \leq 0 \quad i \in \{1, \dots, 5\}, \quad (16)$$

Обмеження (6)-(11), рівності (12)-(13),
 W_i – відносна вага і функції
 f_{max} – максимальне значення і функції, враховуючи
 обмеження та незважаючи на значення інших функцій,
 f_{min} – мінімальне –||–
 $f_{\text{cp}} = f_{\text{max}} - f_{\text{min}}$
 λ – контрольний параметр, що приймає значення в

Рис. 2. Компромісна модель діагностики управлінських рішень підприємства.

Джерело: розроблено автором на основі [Ballester E. Multiple criteria decision making and its applications to economic problems / E. Ballester, C. Romero. – Boston, Mass: Kluwer Academic Publishers. – 1998; Martin M. Computing efficient financial strategies: An extended compromise programming approach / M. Martin, M. Cuadrado, C. Romero // Applied Mathematics and Computation. – 2011. – June, 1. – Vol. 217. – Iss. 19. – P. 7831–7837.].

У підрозділі 3.2 «Розрахунок багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень для автомобілебудівних підприємств» проведений аналіз засвідчив, що при розрахунку запропонованої багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства для десяти найбільших за обсягом випущеної продукції у 2014 році виробників автомобілів світу, а також для найбільших українських автовиробників Корпорації Укравто та Богдан Моторс за результатами фінансової звітності 2014 року найменші величини відхилення між обчисленими та фактичними значеннями стосуються стратегії леверіджу для Toyota Motor, GM, Nissan, Renault та УкрАВТО, дивідендів для Hyundai, Honda та Peugeot-Citroen, платоспроможності для VW та Богдан Моторс, використання кредитів для Ford та розширення для Suzuki. Також всі підприємства, крім GM, Hyundai та Богдан Моторс, віддають перевагу «середньому зваженому» перед «найбільш збалансованим» значенням, тобто спрямовані на довгострокову, а не короткострокову прибутковість (табл. 4).

Такий підхід дав можливість дисертантові на основі отриманих результатів виділити параметри, які найбільше впливають на багатокритеріальну модель діагностики управлінських рішень підприємства, характерні для автомобільних підприємств: річний приріст нерозподіленого прибутку, річний приріст акціонерного капіталу та річний приріст амортизації, тобто, при аналізі фінансової звітності автомобілебудівних підприємств особливе значення мають показники амортизації, акціонерного капіталу та нерозподіленого прибутку.

Фактичні значення функцій та варіанти стратегії управління фінансово-економічною безпекою автомобілебудівних підприємств, що найбільше наближені до фактичних значень

Назва	Фактичні значення					Стратегія, що найбільше наближена до фактичних значень	Довгострокова/короткострокова прибутковість (Λ)
	Функція розширення (f1)	Функція платоспроможності (f2)	Функція леверіджу (f3)	Функція дивідендів (f4)	Функція кредитів (f5)		
Toyota	33 324	2,18	1,92	1 702	1 483	Леверідж	Довгострокова (1)
GM	8 531	0,96	2,42	916	-1 269	Леверідж	Короткострокова (0,15)
VW	34 500	0,84	-56	1 270	-934	Платоспроможність	Довгострокова (0,85)
Hyundai	-9 543	2,26	13	511	-364	Дивіденди	Короткострокова (0)
Ford	15 542	1,71	-45	0	-8 933	Використання кредитів	Довгострокова (1)
Nissan	15 413	1,35	8,77	816	-1 483	Леверідж	Довгострокова (1)
Honda	2 600	3,14	-180	1 406	243	Дивіденди	Довгострокова (0,85)
Peugeot-Citroen	2 590	5,60	-685	324	161	Дивіденди	Довгострокова (1)
Suzuki	1 745	0,99	7,52	102	-1 086	Розширення	Довгострокова (1)
Renault	5 047	3,24	6,72	114	1 245	Леверідж	Довгострокова (1)
УкрАВТО	-8	5,21	2,29	0	9	Леверідж	Довгострокова (1)
Богдан Моторс	0,005	0,497	0,787	0	-0,035	Платоспроможність	Короткострокова (0)

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності зазначених підприємств.

Автором запропоновано використовувати аналіз зважених коефіцієнтів відхилення для контролю величини відхилення запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП, а також визначення заходів коригування.

У підрозділі 3.3 «Напрями підвищення ефективності управлінських рішень для стратегічного управління фінансово-економічною безпекою автомобілебудівних підприємств» автором запропоновано алгоритм використання багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства (рис. 3). Проведений аналіз дав можливість дисертантові навести рекомендації для Корпорації УкрАвто з приводу залучення коштів для збільшення основних засобів, а для Богдан Моторс – залучення коштів, зокрема збільшення акціонерного капіталу, для збільшення основних засобів, з метою забезпечення ФЕБП.

Таким чином, підприємства можуть сформувати портфель альтернативних стратегій для забезпечення ФЕБП та визначити найбільш збалансовану стратегію шляхом наведеного алгоритму використання багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства. В результаті будуть отримані такі значення ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП, які є найбільш оптимальними для стратегічного управління ФЕБП та які можуть бути використані при формуванні загальнокорпоративної стратегії підприємства.

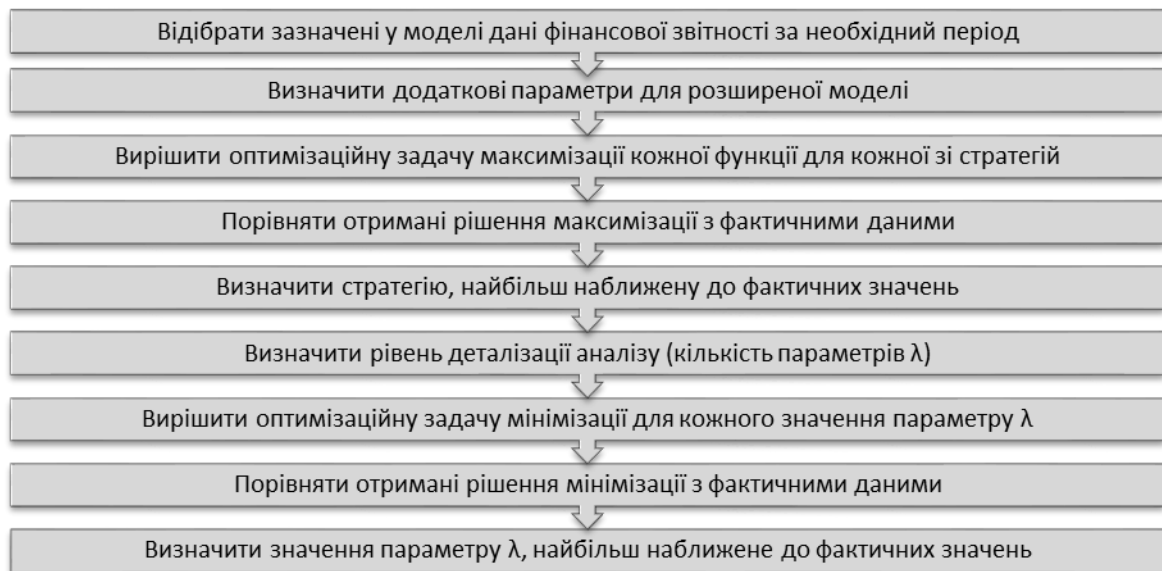

Рис. 3. Алгоритм використання багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства.

Джерело: розробка автора.

Через специфічні особливості кожного окремого підприємства не існує єдиного оптимального підходу до прийняття стратегічних управлінських рішень у підприємстві, що обґрунтовує необхідність створення портфелю альтернатив та подальше обрання найбільш перспективного варіанту на основі аналізу вкладу в реалізацію цілей та місії підприємства, а також збалансованості використання ресурсів. Отже, основним індикатором ФЕБП в процесі діагностики управлінських рішень підприємства виступає величина відхилення запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення і представлено нове вирішення наукового завдання щодо вдосконалення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою автомобілебудівних підприємств шляхом розроблення багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень. Результати авторських досліджень дозволили сформулювати такі висновки науково-практичного характеру, які відображають виконання завдань відповідно до поставленої мети:

1. У ході досліджень уточнено генезис понять «стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства», «стратегія управління фінансово-економічною безпекою підприємства». Визначено, що стратегія управління ФЕБП є інструментом стратегічного управління ФЕБП, яке визначається автором як менеджмент довгострокового розвитку організації та швидкого реагування підприємства на зміну зовнішньої кон'юнктури для стратегічного маневру, перегляду цілей та коригування загального напрямку розвитку для захисту цього підприємства від впливу загроз і досягнення сталого його функціонування. Виявлено, що стратегічне управління ФЕБП передбачає як процес реалізації стратегії, так і процеси оцінки та контролю, зокрема оперативного аналізу.

Доведено, що проведення оперативного аналізу при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління ФЕБП ускладнюється розходженням очікувань власників та управлінців, яке призводить до потенційної проблеми коротко-/довгострокової прибутковості. Автор пропонує вирішувати цю проблему за допомогою наступних теорій: максимізації продаж В. Баумоля з побудовою багатокритеріальної функції рентабельності; біхевіористської економіки, яка передбачає вплив психологічних та соціологічних факторів та враховує властиві людям обмеження в раціональності; багатокритеріального прийняття рішень (multicriteria decision making – MCDM), що передбачає врахування повною мірою багатьох критеріїв та факторів на основі великої кількості складної та суперечливої інформації, що часто відображає різні точки зору та з часом змінюється.

2. Проведений теоретичний аналіз методичних засад та сучасних механізмів стратегічного управління ФЕБП засвідчив, що основними методами такого управління є: метод стратегічного фінансового планування, фінансового прогнозування, фінансового моделювання та метод сценаріїв. Визначено, що ефективно стратегічне управління ФЕБП досягається за допомогою таких інструментів, як фінансова політика, фінансова реструктуризація, вихід на глобальний ринок, диверсифікація та інформаційне забезпечення. Дослідження дає змогу констатувати, що головним завданням суб'єкта стратегічного управління ФЕБП є знаходження балансу застосування методів та інструментів, яке не тільки дозволить зекономити трудові та фінансові ресурси, але й надасть можливість підприємству отримувати більш точні дані про майбутні тенденції розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища та формувати на їх основі стратегії управління ФЕБП.

3. В дисертації аргументовано, що для здійснення оперативного аналізу при реалізації функції контролю за процесом стратегічного управління ФЕБП необхідно мати можливість проведення діагностики ефективності реалізації стратегії управління ФЕБП на визначений момент часу, тобто діагностики ефективності управлінських рішень підприємства, оскільки від цього залежить кінцевий результат втілення цієї стратегії. Незважаючи на специфічні особливості кожного окремого підприємства як діагностика ефективності управлінських рішень підприємства, так і контроль та коригування ефективності реалізації стратегії управління ФЕБП, є обов'язковими етапами стратегічного управління ФЕБП.

4. Встановлено, що на сьогодні автомобілебудування в промислово розвинених країнах є не тільки провідною галуззю машинобудування, а й однією з ключових галузей, що впливають на стабілізацію процесів економічного і соціального розвитку суспільства, оскільки воно дає потужний імпульс економічному зростанню інших галузей, підвищує товарообіг, зміцнює грошову систему, визначає потребу в продукції багатьох галузей промисловості. Дослідження дає змогу визначити, що характерними особливостями світової автомобілебудівної індустрії є високі витрати на науково-дослідну діяльність та оновлення модельного ряду; необхідність прозорості для дотримання вимог щодо захисту довколишнього середовища та сталого розвитку; необхідність кооперації та географічного розширення для збільшення обсягів збуту та диверсифікації ризиків з метою збільшення ефективності інвестицій.

5. Визначено, що вітчизняна автомобілебудівна галузь є малорозвиненою, її позиція на світовому ринку є низькою, а вклад в національну економіку – незначним (частка в створенні національного ВВП станом на 2014 рік склала менше 0,4 %) через використання застарілих технологій та обладнання для виготовлення автомобілів. Проте, в автомобілебудівній галузі України існує достатній потенціал для розвитку, оскільки внутрішній ринок є ненасиченим (за даними Світового Банку – 148 автомобілів на 1000 осіб) та наявні не завантажені виробничі потужності. Доведено, що підвищення ефективності функціонування підприємств автомобілебудівної галузі України можливе за рахунок нарощування конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств, що вимагає залучення інвестицій, розробки стратегії їх використання та визначення впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства.

6. Запропоновано використовувати «принцип неперервності діючого підприємства», який застосовується аудиторськими компаніями в своїй діяльності, для оцінювання ефективності управлінських рішень як складової стратегічного управління ФЕБП на основі фінансових коефіцієнтів рентабельності, ділової активності, ліквідності, заборгованості та ринкової вартості. Використання різних практик бухгалтерського обліку на підприємствах та необхідність урахування широкого спектру фінансових коефіцієнтів ускладнюють оцінювання ефективності управлінських рішень. Необхідно визначити критерії контролю стратегії управління ФЕБП, «точки фундаментального нагляду» та інтегральний показник, що враховує особливості зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства та його загальнокорпоративну стратегію.

7. Запропонована багатокритеріальна модель діагностики управлінських рішень підприємства передбачає два етапи: побудову первинної та компромісної моделі. Кількість інформації за результатами розрахунку первинної моделі діагностики управлінських рішень підприємства важко піддається аналізу. Отже, необхідним є відбір таких рішень, що представляють компроміси з точки зору стратегічного управління ФЕБП, для чого первинна модель трансформується у компромісну модель. Умовою для вироблення варіантів є визначення базової умови (параметру λ), що в економічному сенсі означає прагнення до короткострокової прибутковості ($\lambda=0$) чи довгострокової прибутковості ($\lambda=1$). Найменша зважена сума коефіцієнтів відхилення запланованих та фактичних значень відповідає тому варіанту стратегії, що має найменшу величину відхилення від фактичних значень. Автором запропоновано використовувати багатокритеріальну модель діагностики управлінських рішень підприємства для аналізу діючої стратегії управління ФЕБП.

8. Автором запропоновано використовувати аналіз зважених коефіцієнтів відхилення для контролю величини відхилення запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП, а також визначення заходів коригування. При розрахунку багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства для найбільших за обсягом випущеної продукції у 2014 році виробників автомобілів за результатами фінансової звітності 2014 року найменші величини відхилення між обчисленими та фактичними значеннями стосуються стратегії леверіджу для Toyota, GM, Nissan, Renault та УкрАВТО, дивідендів для Hyundai, Honda та Peugeot-Citroen,

платоспроможності для VW та Богдан Моторс, використання кредитів для Ford та розширення для Suzuki. Також всі підприємства, крім GM, Hyundai та Богдан Моторс, віддають перевагу «максимальному середньому» перед «найбільш збалансованим» значенням, тобто спрямовані на довгострокову, а не короткострокову прибутковість.

9. Використання розробленого алгоритму багатокритеріальної моделі діагностики управлінських рішень підприємства дозволяє визначити найбільш збалансовану за використанням ресурсів стратегію з портфелю альтернативних стратегій управління ФЕБП. Отримані значення ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП можуть бути використані при формуванні загальнокорпоративної стратегії для забезпечення ФЕБП. Автором наведено рекомендації для Корпорації Укравто з приводу залучення коштів для збільшення основних засобів, а для Богдан Моторс – залучення коштів для збільшення акціонерного капіталу з метою забезпечення ФЕБП. Через складність визначення єдиного підходу до прийняття стратегічних управлінських рішень необхідним є створення портфелю альтернатив, а основним індикатором ФЕБП в процесі діагностики управлінських рішень підприємства виступає величина відхилення запланованих та фактичних значень ключових параметрів та критеріїв контролю стратегії управління ФЕБП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

У наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних баз цитування:

1. Хаванова М. С. Зв'язок фінансової стратегії з іншими ключовими стратегіями корпорації / М. С. Хаванова // Бізнес інформ : Міжнар. наук.-практ. журнал. – 2012. – № 12. – С. 229–233. – ISSN 2222-4459.
2. Хаванова М. С. Методи фінансової стратегії підприємства / М. С. Хаванова // Економічний часопис : Міжнар. наук.-практ. журнал. – 2013. – № 1–2. – С. 21–23. – ISSN 1728-6220.
3. Хаванова М. С. Розвиток корпоративних стратегій в умовах глобальної кризи = The Development of Corporate Strategies under the Conditions of Global Crisis / М. С. Хаванова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму = Messenger of the International Nobel Economic Forum. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП, 2012. – № 1 (5). – Т. 2. – С. 383–389. – ISSN 2074-5370.
4. Хаванова М. С. Фінансова стратегія та управління економічною безпекою автомобілебудівних корпорацій / М. С. Хаванова // Економічний Нобелівський Вісник. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП. – 2014. – № 1 (7). – С. 479–484. – ISSN 2312-7600.
5. Хаванова М. С. Фінансова стратегія як інструмент забезпечення розвитку корпорацій в сучасних умовах / М. С. Хаванова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму = Messenger of the International Nobel Economic Forum. – Дніпропетровськ : Вид-во ДУЕП. – 2013. – № 1 (6). – С. 342–348. – ISSN 2074-5370.

У наукових фахових виданнях:

6. Хаванова М. С. Інструменти розробки фінансової стратегії [Електронний ресурс] / М. С. Хаванова // Науковий вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 1 (9Е). – С. 360–364. – Режим доступу до журн.: [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%961\(9%D0%95\)_2012/article/12KMSFST.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%961(9%D0%95)_2012/article/12KMSFST.pdf). – Назва з екрана. – ISSN 2219-7869.
7. Хаванова М. С. Сутність фінансової стратегії / М. С. Хаванова // Економіка та держава : Міжнар. наук.-практ. журнал. – 2013. – № 3. – С. 75–78. – ISSN 2306-6806.
- В інших виданнях:**
8. Хаванова (Слинько) М. С. Особливості формування корпоративних стратегій та детермінанти їх розвитку / М. С. Хаванова (Слинько) // Проблеми формування нової економіки XXI століття : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. : у 6 т., 23–24 грудня 2010 р., Дніпропетровськ / відп. ред. К. О. Біла. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2010. – Т. 2: Економіка підприємства та зміни пріоритетів підприємництва у XXI столітті. – С. 68–70. – ISBN 978-966-2447-34-7.
9. Хаванова М. С. Вплив біхевіористської економіки на прийняття управлінських рішень / М. С. Хаванова // Финансовый механизм решения глобальных проблем: предупреждение экономических кризисов : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 вересня 2012 р. / відп. ред. К. О. Біла – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – С. 95–96.
10. Хаванова М. С. Модель багатокритеріального прийняття рішень MCDM / М. С. Хаванова // Трансформація національних, регіональних та глобальних моделей розвитку : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Сімферополь-Ялта, 19–22 грудня 2012 р.). – Сімферополь : Кримський інститут бізнесу, 2012. – С. 128–130.
11. Хаванова М. С. Модель максимізації доходу Баумоля / М. С. Хаванова // Нові перспективи: економіка, транспорт, інформаційні технології, екологія, редакторська та журналістська майстерність : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених (Кременчук, 12–14 грудня 2012 р.). – Кременчук : Щербатих О.В., 2012. – С. 57–59.
12. Хаванова М. С. Фінансово-економічна модель обчислення ефективних фінансових стратегій / М. С. Хаванова // Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. : у 4 ч., 07–08 грудня 2012 р., Київ / відп. ред. А. В. Білий. – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2012. – Ч. 2. – С. 63–66.
13. Хаванова М. С. Функції фінансової стратегії підприємства / М. С. Хаванова // Наука в інформаційному просторі : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 жовтня 2012 р. / відп. ред. К. О. Біла. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – С. 26–28.
14. Хаванова М. С. Характерні риси корпоративності та стратегічний аналіз середовища корпорації при формуванні її стратегії / М. С. Хаванова // Альянс наук: вчений – вченому : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. : у 6 т., 15–16 березня 2012 р., Київ / відп. ред. К. О. Біла. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – Т. 1: Сучасні дослідження економічного простору. – С. 54–58. – ISBN 978-617-645-036-8.
15. Хаванова М. С. Производство в контексте формирования стратегии безопасного использования финансовых ресурсов автомобилестроительных компаний / М. С. Хаванова // Определение вектора развития экономических наук в

XXI веке: вызовы и решения : тезисы XVIII Междунар. науч.-практ. конф. для студентов, аспирантов и молодых ученых (Санкт-Петербург, 15 лютого 2014 р.) – С-Пб. : Центр экономических исследований, 2014. – С. 35–37.

16. Хаванова М. С. Маркетинговый аспект формування безпечної стратегії використання фінансових ресурсів автомобілебудівних компаній / М. С. Хаванова // Наука і суспільство : матеріали Міжнар. конф., (Донецьк, 15 лютого 2014 р.). – Донецьк : НІЦ «Знання», 2014. – С. 213–215.

АНОТАЦІЯ

Хаванова М. С. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства (на прикладі автомобілебудівних підприємств). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності. – ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2015.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню теоретико-методологічних і практичних аспектів стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства. У роботі визначено стратегічне управління фінансово-економічною безпекою як складова економічної безпеки суб'єкта господарювання, охарактеризовано його методичні засади та сучасні механізми. Автором проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку світової автомобілебудівної індустрії, а також сучасний стан автомобілебудівної галузі України, охарактеризовано моделювання управлінських рішень як складова стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Описано модель діагностики управлінських рішень як спосіб вдосконалення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємств, а також розглянуто описану модель для підприємств автомобілебудівного сектору, що виробляють найбільше автомобілів.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, стратегічне управління, стратегія, модель, автомобілебудівні підприємства, управлінські рішення.

АННОТАЦИЯ

Хаванова М. С. Стратегическое управление финансово-экономической безопасностью предприятия (на примере автомобилестроительных предприятий). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 21.04.02 – экономическая безопасность субъектов хозяйственной деятельности. – ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК», Киев, 2015.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретико-методологических и практических аспектов стратегического управления финансово-экономической безопасностью предприятия. В работе определено стратегическое управление финансово-экономической безопасностью как составляющая

экономической безопасности предприятия, охарактеризованы его методические основы и современные механизмы. Автором проанализировано современное состояние и тенденции развития мировой автомобилестроительной индустрии, а также современное состояние автомобилестроительной отрасли Украины, охарактеризованы моделирование управленческих решений как составляющая стратегического управления финансово-экономической безопасностью предприятия. Описана модель диагностики управленческих решений как способ совершенствования стратегического управления финансово-экономической безопасностью предприятий, а также рассмотрена описанная модель для предприятий автомобилестроительного сектора, которые производят больше автомобилей.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность, стратегическое управление, стратегия, модель, автомобилестроительные предприятия, управленческие решения.

ABSTRACT

Khavanova M. Strategic management of the enterprise financial and economic security (for example, automobile companies). – On the right of the manuscript.

Thesis for the candidate of economic sciences degree, specialty 21.04.02 – economic security of business entities. – «University of Economics and Law «KROK», Kyiv, 2015.

The thesis is devoted to complex research of theoretical, methodological and practical aspects of strategic management of the enterprise financial and economic security. The work describes strategic management of the enterprise financial and economic security as a component of economic security, its methodical bases and modern mechanisms. The author analyzes the current situation and development trend of the global automotive industry, as well as the current state of the automotive industry in Ukraine, characterizes simulation of solutions management as part of strategic management of the enterprise financial and economic security.

Analysis shows that strategic management of enterprise financial and economic security supposes not only long-term business entity development, but also prompt reaction to external conjuncture change; and global integration intensification leads to multicriterial management decisions. The principle of «going concern» is described in the work, which is used by auditing companies and supposes greater probability of the enterprise carrying on functioning and most efficient assets usage. The author suggests to use this principle to evaluate financial and economic security as well as strategic management implementation efficiency. The work describes the model of solutions management diagnostics as a way to improve strategic management of the enterprise financial and economic security, and considers the model for the automotive sector companies that produce the most cars.

Key words: economic security, financial security, strategic management, strategy, model, automotive companies, management decisions.